

Fruktträdgårdsodling. : Råd och anvisningar.

Lindebäck, C M

12 H Br.

National Library
of Sweden

Fruktträdsodling.

Råd och anvisningar

— af —

C. M. Lindebäck.

Om än intresset för fruktträdsplantering under de senare åren ganska mycket tilltagit, och fastän mycket både talats och skrivits om, hur fruktträden rätteligen skola planteras, finnes det ännu många, som äro okunniga derom, hvadan deras planteringar oftast gå förlorade. Meningen med dessa rader vore att söka förekomma dylika missförhållanden, så att ett bättre resultat af planteringarna måtte kunna vinnas och derigenom om möjligt intresse för fruktodling ytterligare lifvas.

Att planteringar gå förlorade, kan bero på mångahanda ogynsamma förhållanden, såsom: frostlända och dåliga lägen, sur, kall, styf och otjenlig jordmån, huru träden från plantskolan blifvit upptagne och forslade samt slutligen huru de blifvit planterade och derefter vårdade.

Fruktträden böra planteras på ett emot söder öppet och helst något lutande läge samt vara skyddade för nordliga och vestliga vindar. Lägen med lutning emot norr eller öster äro otjenliga, ty om fruktträd äro planterade på dylika lägen, finna vi dem i allmänhet lida af frostskador, äfven om de eljes med största omsorg blifvit planterade. Träden tåla nämligen icke vid den hastiga vexling mellan köld och värme, som under vårmånaderna vanligen är rådande, i det att temperaturen under nätterna är ganska låg och under dagarne hög. Om solen således tidigt på morgonen, efter kanske flera graders köld om natten, verkar starkt och direkt på träden, tåla de ej vid denna hastiga återupprepande frysning och upptining, isynnerhet vid den tid då träden safva. Skadorna gifva sig snart tillkänna, dels derigenom att i barken på trädens stammar och grenar bildas mörkbruna, större eller mindre fläckar, hvarest barken lossnar, och dels derigenom att de skott, som under förra året utvuxit, mer eller minre äro förstörda. Dylika tecken kunna nog äfven visa sig på ett eller annat träd, planteradt å godt läge; men då äro dessa troligen af någon ömtåligare sort, och böra i så fall utbytas, eller ock ha träden blifvit planterade i gro-

par, då de af många skäl, hvilka längre fram angifvas, föra ett sjukligt och aftynande lif.

Det första villkoret vid jordens beredning för fruktträdsplantering eller för trädgårdsalster i allmänhet är vidtagandet af åtgärder för jordens fullständiga torrläggning. Detta tillgår på så sätt, att utomkring eller i trädgårdens gräns anbringas öppna diken för bortledning af dagvatten, och att inom trädgårdens område läggas tillräckligt många täckdiken af små kullersten, $1\frac{1}{4}$ meter djupa, för bortledning af grundvatten. Tegelrör äro icke användbara som dikningsmateriel å platser, der träd planteras, derföre att trädens rötter vanligen nedtränga till dem, söka sig in mellan röröppningarna och om någon tid fullständigt tilltäppa rören.

Jordmänen bör helst bestå af djup myllrik sandblandad lerjord. En styf, tung lerjord eller en grund, torr och mager sandjord är ej att föredraga; men om icke annat står till buds, är det klart att äfven denna får användas, och göres den i så fall så lämplig som möjligt genom påförande af myllförbättrande ämnen såsom kompostjord, dyjord, löfjord och sandjord o. dyl. som kan luckra en styf lerjord. Sandjorden förbättras genom påföring af de förut nämnda jordarterna samt, i stället för sand, lerjord eller lermergel. Då det emellertid torde vara svårt att på en gång kunna myllförbättra jorden öfver hela den för planteringen afsedda arealen, påföras de förbättrande ämnena i tillräcklig mängd endast på de för hvarje träd bestämda platserna till c:a $2\frac{1}{2}$ å 3 meter i genomskärning. Är jorden kalkfattig, påföres äfven någon kalk. Sedan den påförda jorden utbredts, nedgräfvos och blandas densamma väl med den förut befintliga matjorden. Härefter påföres ytterligare 2:ne lass god mylljord till hvarje träd, hvilken får ligga i hög tills planteringen skall verkställas. Bäst är att dessa förberedelser ske under föregående höst, så att jorden under vintern varder fullständigt genomfusen, hvarigenom den blifver lucker och fin till våren, då planteringen bör ske. Innan denna jordförbättring vidtages, bör man helst under något år odla potatis. Den lämpligaste planteringstiden är våren, så tidigt som möjligt eller då jorden är så torr att den fullkomligt reder sig. Då träden uppgräfvos ur plantskolan, ser man noga till att rötterna icke skadas. Rötter, som vid upptagningen ändock möjligen blifvit skadade, renskåras eller atklippas, så att sårytorna må blifva släta och så små som möjligt. Vid transporten af träd eller växter i allmänhet från ett ställe till ett annat får man tillse att de väl emballeras, så att rötterna härunder icke förtorka. Man får understundom å landsvägar och ångbåtar blifva ögonvittne till, huru tanklöst folk går till väga vid transporter af växter, dock mestadels då sådana skickas väner emellan. Icke ett halmstrå, en matta e. d. finnes lindadt om rötterna, oaktadt väderleken kan vara mycket torr och blåsig. Det är ju helt naturligt, att, om växterna uti sådant tillstånd en dag under flera timmar ligga på fören af en ångbåt, eller köras mildts på en kärra och, sedan de hunnit bestämmelseorten, kanske få ligga öfver till nästa dag, utan att något lägges öfver, som skyddar de små fina rötterna, de i så fall redan kunna vara förtorkade och döda, innan de planteras. Träd m. m., som erhållas från handelsträdgårdar, äro i allmänhet mycket väl emballerade; men skulle

vid framkomsten emballaget dock genom vårdslös handtering under transporten möjligen vara sönderriffvet, så att rötterna sticka fram genom detsamma, är rådligast att genast nedläga växterna uti en vattendam så djupt, att vattnet står öfver desamma. Der kunna de ligga tills nästa dag, då de antingen utplanteras eller jordslås.

Till plantering användes mestadels s. k. halfstammiga, kronformiga fruktträd, af goda och hårdiga sorter, hvilka sättas på 8 meters afstånd från hvarandra. Men emellan hvarje par sådana kan ett dvärgträd mycket väl inrymmas, hvilket efter c:a 20 års förlopp borttages för att sedan lemna hela utrymmet åt de större träden. Den frukt, som dvärgträden under tiden lemnat, har man med undantag af inköpet af träden så godt som gratis, enär de för andra växter ej upptagit någon egentlig plats. Träden planteras i s. k. kupor. Det tillgår på följande sätt: Uti den förut beredda matjorden upptages med spaden en ej öfver 15 centimeters fördjupning, hvaruti rotens nedre del utbredes åt sidorna; lös och fin jord af den förut framförda påfylles lite i sänder, hvarvid rötterna undan för undan utbredes åt sidorna; sedan alla rötterna omsorgsfullt blifvit jordbetäckta, uppskottas resten af den framförda jorden omkring trädet till en i botten $2\frac{1}{2}$ meter i diameter vid kupa, hvilken lägges några centimeter högre än de öfversta rötterna äro placerade, eller så att rötterna äro fullkomligt nedbäddade, hvarefter jorden i kupan något tilltrampas, så att den ej ligger alltför lös. Dock bör jorden ej allt för hårdt tillpackas, ty, om jorden är fuktig, låter den packa sig så, att luft och värme med svårighet kunna nedtränga deri. Öfvanpå förses kupan med en skålförmig försänkning c:a 75 centim. i genomsärning, på det att vattnet vid nederbörd lättare må kunna kvarhållas och ej afrinna.

Till hvarje träd sättas 2:ne starka störar, som nedslås midt för hvarandra c:a 20 centimeter från stammen, i den riktning hvarifrån vinden kommer starkast, hvarimellan trädet bindes, så att det står stadigt och ej svajar för vinden. Störarna afsågas sedan till lika längd, något under kronan, så att qvistarne i kronan ej kunna skadas genom nötning emot desamma.

Vattning å de nyplanterade träden värkställes några dagar efter planteringen. Men i händelse jorden vid planteringen är torr, vattnas träden genast. Då man vattnar, gifves vatten i sådan mängd, att jorden omkring rötterna blifver fullkomligt genomfuktad. För att vattnet ej må afrinna från kupan, göres med en hacka eller dylikt något från stammen en fåra i jorden, hvaruti vattnet rundtomkring fördelas. Minst en vanlig spann vatten, c:a 12 liter, åtgår till hvarje träd. Är jorden riktig torr, åtgå 2:ne spänner. Då vattnet nedsjunkit, igenmyllas fåran åter; härigenom bibehålles fuktigheten rätt länge, så att vattning i vanliga fall ej behöfver ske oftare än hvar 8:de eller 14:de dag; och äro 2 till 3 sådana vattningar tillräckliga. För bibehållande af fuktigheten i kupan täckes densamma under första sommaren med något lämpligt ämne såsom brunnen gödsel, granris e. d. Kuporna hållas luckra och fria från ogräs.

I mån af trädens tillväxt fortsättes med den förut beskrifna myllförbättringen, så att denna öfver hela den planterade arealen

till sist bliver verkstald, på det att träden äfven för framtiden må hafva tillräcklig matjord att växa uti. Gödning tillföres, då träden genom svagare växtlighet visa sig vara i behof deraf, och anbringas densamma i lika vidd som kronan. Den gödningsmetod som består uti att lägga gödseln endast vid stammen är förkastlig; ty då det är de små fina sugrötterna, förlagda i ungefär lika vidd med kronan, som upphemta den genom gödningen beredda näringen, är det tydligt att gödslingen vid stammen icke gör någon nämvärd nytta. Gödslingen företages under hösten. Till densamma användes helst kreaturspilning samt något kalk eller mergel, hvilka senare äro mycket välgörande, isynnerhet för körsbär och plummon. De träd deremot, som under sommaren genom utskjutande af starka årsskott antyda en kraftig växtlighet, behöfva naturligtvis ingen gödning.

Ett träd, som erhållit för mycken gödning, försättes uti en onaturlig växtlighet, hvarigenom de unga skotten blifva alltför porösa och ej hinna att mogna, hvadan de under vintern oftast bortfrysa. En normal växtlighet gifver de bästa och rikaste skördarna.

Till skötseln för öfrigt af fruktträden hörer äfven beskärningen, hvilken företages under mars månad, då man borttager de uti kronan möjligen befintliga torra samt för tätt sittande och öfverflödiga grenar och qvistar, så att hvarje qvarsittande sådan erhåller ett fritt läge, hvarigenom sol och ljus obehindradt få tillträde till desamma.

Har planteringen och skötseln af fruktträden skett på här ofvan angifna sätt, har man all anledning att hoppas det bästa resultatet af sin plantering. Deremot om planteringen skett i djupa gropar, hvaruti visserligen lagts god jord, är det klart, att denna snart blir genomväfd af trädens rötter; men då dessa sedan skola tränga vidare, för att uppsöka näring, stöta de på alla håll emot den hårda alfven, med den påföljd, att de stanna i växten samt derefter föra ett sjukligt och tynande lif, till dess de slutligen helt och hållet duka under. Dessutom medföra djupa planteringsgropar oftast den olägenheten, att vattnet blir stående i desamma och hålér den lösa jorden sur och kall, i hvilket fall sjukdom och en tidigare död blir den oundvikliga följden för träden. Det är alldeles tydligt att man handlar mycket oklokt då man på detta sätt söker tvinga trädens rötter på djupet i stället för att på allt vis underlätta deras utbredning i matjordslagret, hvarest luft och värme samt tillförd näring komma rötterna bättre till godo än uti den under matjorden varande alfven.

Hvad som här ofvan blifvit anfördt rörande fruktträd, gäller naturligtvis äfven för parkträd, ty deras livsvilkor äro desamma, ehuru parkträden, såsom varande i allmänhet mera hårdiga, kunna bättre än fruktträden reda sig under mindre gynsamma förhållanden.